

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія та археологія
4
1 рік, II семестр
Нормативні навчальні дисципліни
згідно з розкладом
українська
щовівторка 13.00–14.20 (304 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google Клас).
кандидат історичних наук, доцент
Коваленко Ольга Олександрівна
E-mail: olgakovv5@gmail.com

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія Стародавньої Греції та Риму» охоплює коло питань, пов'язаних із зародженням, розвитком та занепадом античної цивілізації. Період античності є надзвичайно важливим етапом в історії людства. Саме давніх греків та римлян можна вважати засновниками значної частини політичних, правових, філософських, естетичних, етичних, наукових учень, художніх ідей та цінностей, що лежать в основі сучасної європейської культури і, до певної міри, світової культури взагалі.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія Стародавньої Греції та Риму.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Стародавня Греція.
2. Стародавній Рим.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія Стародавньої Греції та Риму» є ознайомлення студентів з основними етапами, подіями, тенденціями та особливостями політичної, соціально-економічної та культурної історії Стародавньої Греції та Риму.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях
ЗК 9	Здатність бути критичним і самокритичним.
СК 1	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
СК 2	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
СК 4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 5	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
СК 9	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
СК 10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
СК 13	Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.
СК 14	Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 2	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПРН 3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
ПРН 4	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПРН 5	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
ПРН 6	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
ПРН 7	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах
ПРН 8	Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.
ПРН 11	Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
ПРН 15	Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I. Стародавня Греція				
1	Вступ до історії Стародавньої Греції та Риму.	2		
2	Крито-мікенська та гомерівська Греція.	2	4	8
3	Архаїчна Греція (VIII – VI ст. до н. е.).	2		
4	Стародавні Спарта та Афіни.	2	4	12
5	Греко-перські війни та Пелопоннеська війна	2	2	
6	Криза грецького полісу та посилення Македонії.	2		
7	Завоювання Александра Македонського.	2		
8	Культура Стародавньої Греції.	2	2	13
Модуль II. Стародавній Рим				
9	Рим у царський період.	2		
10	Рим та Італія у V – III ст. до н. е.	2	2	4
11	Розвиток Римської держави у II ст. до н. е.	2	2	4
12	Криза Римської республіки.	2	6	12
13	Рання Римська імперія.	2		
14	Криза та падіння Західної Римської імперії.	2		
15	Культура Стародавнього Риму.	2	2	13
Разом за курс - 120 год.		30	24	66

Тематика практичних занять.

Модуль I

Тема 1. Давньогрецька міфологія. (2 год)

План:

1. Умови формування і особливості давньогрецької міфології та релігії.
2. Міфи про виникнення світу та зміну поколінь богів. Боги Олімпійського пантеону.
3. Міфи про героїв.
4. Міфи про аргонавтів.

Тема 2. Греція в XI – IX ст. до н. е. (за поемами Гомера «Іліада» й «Одіссея»). (2 год.)

План:

1. «Гомерівське питання». Поєми Гомера як історичне джерело.
2. Економічний лад (землеробство, скотарство, ремесло і торгівля).
3. Суспільний устрій (родова організація, рабовласництво, наймана праця).
4. Політичний устрій (народні збори, базилей, рада старійшин, судочинство).

Тема 3. Стародавня Спарта. (2 год.)

План:

1. Державний устрій стародавньої Спарти. Права та повноваження царів, герусії, апелли, ефорату.
2. Вільне населення Спарти. «Община рівних».
3. Категорії залежного населення. Ілоти та періеки.
4. Побут та виховання у стародавній Спарті.

Тема 4. Стародавні Афіни. (2 год.)

План:

1. Реформи Солона.
2. Тиранія Пісістрата і Пісістратидів.
3. Реформи Клісфена.
4. Перікл та розквіт Афінської демократії.

Тема 5. Пелопоннеська війна та її наслідки для Афін та Спарти. (2 год.)

План:

1. Причини та привід Пелопоннеської війни.
2. Початок Пелопоннеської війни: Архідамова війна.
3. Сицилійська експедиція та Декелейська війна.
4. «Тиранія тридцяти» і наслідки Пелопоннеської війни для Стародавньої Греції.

Тема 6. Розвиток культури та науки за доби еллінізму. (2 год.)

План:

1. Формування елліністичної культури та її особливості.
2. Розвиток науки.
3. Філософська думка.
4. Архітектура. Живопис. Скульптура.

Модуль II

Тема 7. Закони XII таблиць. (2 год)

План:

1. Закони XII таблиць як історичне джерело.
2. Охорона приватної власності.
3. Рабство за законами XII таблиць.
4. Судочинство та система покарань.
5. Сімейні відносини та право успадкування.

Тема 8. Реформи братів Гракхів. (2 год.)

План:

1. Соціально-економічний розвиток Римської держави у II ст. до н.е.
2. Аграрний законопроект Тіберія Гракха.
3. Трибунат Гая Гракха.

Тема 9. Повстання рабів під проводом Спартака. (2 год.)

План:

1. Джерела рабства та становище римських рабів у I ст. до н. е.
2. Причини та хід повстання під проводом Спартака.
3. Причини поразки повстання та його значення.

Тема 10. Диктатура Юлія Цезаря. (2 год.)

План:

1. Перший тріумвірат.
2. Громадянська війна 40-х років до н.е. в Римі.
3. Внутрішня політика Юлія Цезаря.
4. Змова проти Цезаря.

Тема 11. Принципат Августа. (2 год.)

План:

1. Криза Римської республіки.
2. Встановлення принципату.
3. Внутрішня політика Октавіана Августа.
4. Зовнішня політика Октавіана Августа.

Тема 12. Культура та наука у Стародавньому Римі. (2 год.)

План:

1. Давньоримська релігія. Свята, видовища та гадання.
2. Розвиток науки у Стародавньому Римі.
3. Розвиток архітектури та скульптури у Стародавньому Римі.
4. Побут та звичаї давніх римлян. Освіта у Стародавньому Римі.

...

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Джерела:

1. Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія / [упорядники Т. В. Михед, Ю. В. Якубіна]. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 952 с.
2. Арістотель. Політика. Київ: Основи, 2000. 239 с.
3. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2008. Т. 3. Практикум. 544 с.
4. Вергілій. Енеїда. Харків: Фоліо, 2017. 320 с.
5. Геродот. Історії в дев'яти книгах. Київ: Наукова думка, 1993. 576 с.
6. Гомер. Іліада. Харків: Фоліо, 2018. 480 с.
7. Гомер. Одиссея. Харків: Фоліо, 2018. 432 с.
8. Коваленко О. О. Практикум з історії Стародавньої Греції: Навчально-методичний посібник для студентів. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. 316 с.
9. Корнелій Тацит. Анналі. – Київ: Український письменник, 2013. 700 с.
10. Ксенофонт. Анабазис. Київ: Український письменник, 2011. 320 с. 16.
11. Кун М. А. Легенди і міфи Давньої Греції. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 448 с.

12. Ливий Тит. История Рима от основания города. Москва: Альфа-книга, 2014. 1296 с.
13. Плутарх. Порівняльні життєписи. Київ: Дніпро, 1991. 440 с.
14. Светоній Транквілл Гай. Життєписи дванадцяти цезарів. Львів: Піраміда, 2019. 312 с.
15. Фукидид. История. Москва: Ладомир-АСТ, 1999. 736 с.

Основна література:

1. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 1. Стародавня Греція. 656 с.
2. Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 2. Стародавній Рим. 848 с.
3. Балух В. О. Історія античної культури. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. 632 с.
4. История Древнего Рима / под ред. А. Г. Бокщанина и В. И. Кузицина. Москва: Высшая школа, 2000. 383 с.
5. История Древней Греции / [под ред. В. И. Кузицина]. Москва: Высшая школа, 2003. 399 с.
6. Машкин Н. А. История Древнего Рима. Москва: Высшая школа, 2006. 753 с.
7. Ткаченко В. В. Лекції з розвитку державно-правових відносин у давньогрецькій і давньоримській цивілізаціях: Навчальний посібник. Київ: Міжрегіональна академія управління персоналом, 2005. 384 с.

Допоміжна література:

1. Адо П. Що таке антична філософія? Київ: Новий Акрополь, 2014. 428 с.
2. Античный полис: Курс лекций / [отв. ред. В. В. Дементьева, И. Е. Суриков]. Москва: Русский фонд содействия образованию и науке, 2010. 240 с.
3. Балух В.О., Возний І.П., Коцур В.П. Історичні портрети античності та середньовіччя. Чернівці: Книги – XXI, 2007. 500 с.
4. Берд М. SPQR. Історія Давнього Риму. Київ: Форс, 2019. 496 с.
5. Вейн П. Чи вірили греки у свої міфи? Львів: Каменярь, 2003. 170 с.
6. Войтович Л., Овсінський Ю. Історія війн і військового мистецтва. Київ: Фоліо, 2017. Т. 1. 896 с.
7. Дудка Р. А. Історія стародавнього світу: курс лекцій. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, 2009. 347 с.
8. Історія європейської цивілізації. Греція / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2019. 1159 с.
9. Історія європейської цивілізації. Рим / [під редакцією У. Еко]. Харків: Фоліо, 2017. 1040 с.
10. Ковбасенко Ю. І. Антична література. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2012. 247 с.
11. Маринович Л. П. Античная и современная демократия: новые подходы к сопоставлению: Учебное пособие. Москва: «Книжный дом Университет», 2007. 212 с.
12. Маяк И. Л. Римляне ранней республики. Москва: Наука, 2019. 207 с.
13. Монтанеллі І. Історія греків. Львів: Літопис, 2010. 336 с.
14. Орлова Т. В. Всесвітня історія: Історія цивілізацій. Київ: Знання, 2012. 446 с.
15. Пашченко В. І. Антична література. Київ: Либідь, 2004. 718 с.
16. Печатнова Л. Г. История Спарты: период архаики и классики. СПб.: Гуманитарная Академия, 2001. 510 с.
17. Сергеев В. С. История Древней Греции. Москва: АСТ, 2008. 928 с.
18. Ставнюк В. В. Становлення афінського поліса. Київ: Аквілон-Плюс, 2005. 217 с.
19. Фролов Э. Д. Рождение греческого полиса. СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2004. 266 с.
20. Чумаченко Б.М. Вступ до культурології античності: Навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 174 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

- <http://associationofancienthistorians.org> – «Association of Ancient Historians».
- <http://ancientrome.ru> – «История Древнего мира».

<http://centant.spbu.ru> – «Центр антиковедення Санкт-Петербурзького Государственного університета».

<https://www.coursera.org/learn/mythology> – онлайн курс «Greek and Roman Mythology» (від Пенсильванського університету).

<https://www.coursera.org/learn/ancient-greeks> – онлайн курс «Ancient Greeks» (від Уесліанського університету).

<https://www.coursera.org/learn/roman-art-archaeology> – онлайн курс «Roman Art and Archeology» (від Аризонського університету).

<https://greek-glory.at.ua> – «Greek Glory».

<http://www.gumer.info> – «Библиотека Гумер – гуманитарные науки».

<http://www.sno.pro1.ru/lib/> – онлайн бібліотека «Студенческого научного общества».

<http://www.perseus.tufts.edu> – Perseus digital library.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, задавати питання та брати участь у обговоренні на заняттях;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття відповідно до встановленого розкладу;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 60 балів.

Політика щодо дедайнів та перескладання. Пропущені заняття можна відпрацювати під час консультацій. За наявності поважної причини пропуску (хвороба, участь у конференції або олімпіаді, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо) оцінка не буде знижена. За відсутності поважної причини – оцінка буде знижена на 2 бали.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFO49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view)). У процесі навчання забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, індивідуального підходу, поваги до особистої точки зору та толерантності.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	12	5	до 60
Самостійна робота:	2	7/8	до 15
Іспит	1	25	до 25
Усього:			до 100